Pro Memoria - Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române Iustinian Marina – Un apostol neînfricat, un apologet neînfrânt, un propovăduitor dinamic, un mărturisitor neînduplecat, un apărător nemitarnic, un slujitor vrednic, harnic şi darnic precum şi un părinte bun, milostiv şi autentic – acum la împlinirea a patruzeci de ani de la mutarea din lumea această, pământească şi naşterea lui în viața cea cerească şi veşnică (1901 – 1977)!...

Motto: "Chipul Patriarhului Justinian, întipărit în sufletele tuturor slujitorilor şi credincioşilor Bisericii noastre, este zugrăvit aici, cu real talent de către medicul său personal, încât oricare dintre noi toți care l-am cunoscut şi am slujit în Biserică, în timpul arhipăstoririi sale, parcurgând minunatele pagini de amintiri ale acestor trei decenii, atât de scumpe nouă, suntem copleşiți de emoție.

Patriarhul Justinian a găsit soluții tuturor problemelor Bisericii noastre, care trebuia să-şi îndeplinească misiunea sa, în vremuri de cumplită prigoană comunistă atee". Teoctist Arăpaşu - Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

În loc de Prolog - Scurtă introducere şi prezentare biografică

Patriarhul Justinian Marina s-a născut la 22 februarie 1901, în satul Suieşti, comuna Cermegeşti, din judelul Vâlcea, în familia unor agricultori harnici şi buni creştini şi a primit la botez numele Ioan. A moştenit de la părinţii săi, Elena şi Marin Ilie Marina, unele însuşiri care s-au vădit în împlinirile de mai târziu ale vieţii sale.

De la tatăl său, țăran ştiutor de carte şi cu minte sănătoasă, a luat spiritul gospodăresc şi voința de a înfăptui binele obştesc, iar de la mama sa, care se trăgea dintr-o veche familie de preoți, pe lângă cele dintâi cunoştințe religioase, a primit şi a păstrat în suflet deprinderea de a trăi cu evlavie şi îndemnul de a nu se abate niciodată de la omenie şi dreptate.

Vorbind cu delicatețe şi cu duioşie despre mama sa, nu uita să facă legătura între dânsa şi slujirea lui preoțească. "Preoția mea - mărturisea el - a fost visul sfânt al mamei mele şi primii paşi pe drumul înțelegerii slujirii lui Dumnezeu printre oameni i-am făcut sub călăuzirea ei curată şi evlavioasă. Am avut privilegiul să respir în casa părinților mei duhul unui creştinism autentic, întemeiat pe faptele iubirii lui Dumnezeu şi aproapele. Mireasma acestui duh din căminul copilăriei mele, moştenit de la bunicii, moşii şi strămoşii mei, vrednici slujitori ai Bisericii şi ai țării, pomeniți întotdeauna la mari praznice de credincioasa mea mamă, cu evocări despre trecutul lor religios şi patriotic, nu s-a dezlipit de mine niciodată".

Unul dintre înaintaşii săi, Părintele Dumitraşcu din Dejoi, fusese spânzurat în fața bisericii din sat, chiar în ziua de Sfintele Paşti, pentru că se ridicase împotriva ienicerilor turci care-i jefuiau pe creştini, iar un alt strămoş se înrolase în fruntea pandurilor de pe Valea Cernei, în timpul revoluției lui Tudor Vladimirescu.

Multe alte fapte ale străbunilor săi, istorisite neîncetat în familie, au lăsat urme adânci în sufletul tânărului fecior de țărani, întreținându-i dragostea pentru vatra părintească.

Crescut în atmosfera aceasta de vrednicie a înaintaşilor, deseori, în anii copilăriei şi ai tinereții, pe care i-a petrecut pe meleagurile natale, printre țăranii de pe ogoare, şi-a ajutat părinții cu brațele la coasă, la sapă şi la alte munci. Niciodată nu şi-a tăgăduit obârşia sa țărănească şi legătura cu brazda străbună. Zestrea moştenită de la părinți, s-a îmbogățit pe parcursul vieții,

adâncind şi lărgind principalele trăsături ale personalității sale: credința curată în Dumnezeu, dragostea de neam şi omenia ridicată la rang de virtute creştină.

Despre studiile sale teologice şi începuturile slujirii sale ca preot şi învățător

Frământat de dorul sfânt al slujirii Sfântului Altar şi având o înclinare nativă spre învățătură, în anul 1915 a intrat la Seminarul Teologic "Sfântul Nicolae" din municipiul Râmnicu Vâlcea, pe care l-a absolvit în anul 1923, obținând în acelaşi an şi diploma de învățător, în urma examenului depus la Şcoala normală din acest oraş.

Şi-a început lucrarea pe tărâm social la 1 septembrie 1923, ca învățător la şcoala primară din satul Olteanca, județul Vâlcea.

După un an, la 1 septembrie 1924, s-a transferat, tot ca învățător, la şcoala primară din comuna Băbeni, județul Vâlcea.

Căsătorindu-se cu Lucreția Popescu, fiica preotului Pavel şi Gheorghiței Popescu, din comuna Braloştița, județul Dolj, la 14 octombrie 1924 s-a preoțit pe seama parohiei Băbeni. Îmbinând slujirea de învățător cu cea de preot, s-a dovedit un adevărat apostol şi luminător.

În anul 1925 s-a înscris la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Bucureşti şi a obținut licența în anul 1929.

În anul următor a demisionat din învățământul primar şi s-a consacrat slujirii preoțeşti. Manifestând însuşiri ce depăşeau ogorul de activitate al unui preot de sat, Vartolomeu Stănescu - Episcopul Râmnicului, l-a chemat lângă sine şi l-a numit, la 1 noiembrie 1932, director al Seminarului teologic Sfântul Nicolae din municipiul Râmnicu Vâlcea.

Pe aceeaşi dată a fost detaşat slujitor la Catedrala Sfintei Episcopii. Vacantându-se Parohia Sfântul Gheorghe din oraşul Râmnicu Vâlcea, la 1 septembrie 1933 a fost transferat, la cererea sa, preot la această parohie.

În anul 1935 a fost numit şi confesor al cercetaşilor din municipiulRâmnicu Vâlcea, iar în anul 1936 catehet al premilitarilor din oraş.

Acum, la vârsta de 34 ani, în zbuciumul unei munci rodnice şi în plin avânt al tinereții, i-a fost dat să sufere şi o grea înfrângere, prin pierderea soției, decedată la 18 noiembrie 1935, în vârstă de 27 de ani.

Rămas văduv, nu şi-a înfrânt năzuințele generoase de slujitor bisericesc şi ostenitor pe tărâm social, ducând o viață curată, închinată lui Dumnezeu şi binelui obştesc.

Şi-a revărsat întreaga afecțiune sufletească asupra celor doi copii ai săi, Silvia şi Ovidiu, cărora le-a fost şi tată şi mamă, asigurându-le o instruire înaltă şi o educație aleasă.

Preot paroh, de enorie, la sat şi la oraş

Puterea sa de muncă şi spiritul de bun gospodar s-au vădit din plin la Parohia Băbeni, județul Vâlcea, unde erau trei biserici, pe care le-a găsit într-o stare deplorabilă.

În vara anului 1925 a renovat complet biserica parohială, cu hramul Buna Vestire, făcându-i temelie din beton armat, consolidări la zidărie, învelitoare din tablă de fier şi pictură nouă. A cumpărat un al doilea clopot, veşminte şi diferite obiecte de cult şi a împrejmuit cu gard de stejar curtea bisericii, separând-o de cimitir şi de casa parohială.

În anii următori a reparat din temelie până la acoperiş cele două biserici filiale, Sfântul Nicolae şi Sfântul Dumitru, aflate în ruină, aducându-le în stare de folosire. Sumele necesare

acestor lucrări le-a strâns prin osârdie proprie de la credincioşi şi de la unii donatori mai înstăriţi de pe raza parohiei.

Totodată, a constituit corul bisericii, din elevi de la şcoala primară, care a dat în mod constant răspunsurile armonice la Sfânta Liturghie, şi a înfiinţat un comitet cultural, împreună cu care a organizat serbări populare şi şezători săteşti. S-a remarcat şi prin predicile duminicale, fiind apreciat ca un bun cuvântător bisericesc. Încât, consilierul referent eparhial care i-a făcut inspecţia la parohie în anul 1933, pe bună dreptate scria în raportul său: "Plin de energie şi cu spirit organizatoric, bun slujitor şi predicator, Preotul Ioan Marina este animat de cele mai alese sentimente faţă de enoriaşii săi, este dotat cu simţul realităţii şi mai presus de orice este un preot cu mult prestigiu moral".

Cu aceeaşi osârdie s-a avântat şi în parohia Sfântul Gheorghe din municipiul Râmnicu Vâlcea, unde s-a transferat în anul 1933, găsind biserica deteriorată, cu crăpături în zid şi în acoperiş, încât ploaia pătrundea în sfântul lăcaş, iar casa parohială, veche şi dărăpănată, susţinută de proptele şi acoperită cu şiţă, era gata să cadă. În patru ani, cu fonduri strânse de la enoriaşi, a restaurat complet biserica. A rezidit cele două turle, a refăcut acoperişul cu tablă plumbuită pe turle şi galvanizată pe biserică, a înlocuit tencuiala în exterior şi a făcut importante lucrări interioare, inclusiv refacerea picturii.

De asemenea, a construit o nouă casă parohială, cu parter şi etaj, însumând zece camere, în care a instalat cancelaria şi biblioteca parohială, cu sală de lectură. A înfiinţat şi un cor din persoane pregătite, fiind singura biserică cu cor din oraş, care prezenta anual şi câte 3-4 concerte de muzică religioasă, atât în localitate, cât şi în staţiunile balneare din judeţ. Pe lângă predicile duminicale, a susţinut şi conferinţe publice.

În timpul războiului a înfiinţat o cantină în casa parohială, dotată cu toate cele necesare, care a hrănit 60 de elevi săraci de la şcolile primare din oraş. La stăruinţele sale, enoriaşii parohiei au dăruit 100 de paturi, cu lenjeria corespunzătoare (saltele, cearşafuri, pături şi perne), spitalului pentru răniţii instalat în localul liceului de fete din municipiul Râmnicu Vâlcea.

De două ori pe săptămână, prin purtarea sa de grijă, parohia aproviziona cu alimente cantina răniţilor din acest spital .

Director de seminar şi conducător de tipografie

Paralel cu slujirea preoţească, la 1 noiembrie 1932, din încredinţarea Episcopului Vartolomeu Stănescu al Râmnicului, a preluat conducerea Seminarului Teologic Sfântul Nicolae din municipiul Râmnicu Vâlcea, într-un moment dificil, când acesta era pe cale de a se desfiinţa, din cauza datoriilor mari pe care le avea către diferiţi furnizori.

Noul director, om energic şi hotărât, a stăruit atât în presa locală şi centrală, cât şi pe lângă unele personalităţi politice şi culturale ale vremii, deplasându-se în mai multe rânduri la Bucureşti, pentru menţinerea seminarului eparhial, şi a obţinut în final patronajul Ministerului Învăţământului şi înscrierea lui în bugetul statului.

Totodată, s-a dovedit nu numai gospodar încercat, ci şi minunat profesor, neîntrecut duhovnic şi adevărat părinte pentru elevii săi.

Prin chibzuinţă, corectitudine şi iniţiative personale de natură economică, a reuşit să achite datoriile din trecut ale seminarului, dar să şi micşoreze simţitor taxele elevilor, uşurând astfel situaţia multor familii de săteni nevoiaşi, care se luptau din greu să-şi menţină copiii în seminar. Cu toate că taxele erau mai mici, internatul n-a avut de suferit, căci i-au fost asigurate toate dotările necesare, iar elevilor o hrană cu mult mai bună ca în trecut.

La 1 noiembrie 1938, episcopul Vartolomeu se pensionează şi este numit locţiitor arhiereul Irineu Mihălcescu Târgovişteanul. În gospodăria eparhială era mare neorânduială, iar vestita tipografie a episcopiei se găsea pe marginea prăpastiei. A fost chemat, ca specialist, Pavel Suru, fost director al Tipografiei Cărţilor Bisericeşti din Bucureşti, ca să preia conducerea tipografiei eparhiale, pentru a o rentabiliza. Constatând starea grea a tipografiei, acesta a întocmit un referat către episcopie, în care şi-a exprimat pesimismul că s-ar mai putea îndrepta ceva, spunând: "Dacă este ca tipografia să fie înmormântată, apoi lăsaţi ca prohodul să i-l cânte cei care au adus-o în această stare. Cine a avut foloase să aibă şi ponoase".În faţa refuzului lui Pavel Suru, Episcopia a recurs la preotul Ioan Marina, singurul om din eparhie care mai putea să încerce să aducă tipografia pe linia de plutire.

Astfel, la 25 august 1939, a fost trecut de la direcţia seminarului la conducerea tipografiei eparhiale. În numai opt luni de zile, întrecând aşteptările tuturor, a achitat toate datoriile către furnizorii anilor anteriori şi a restabilit încrederea pe piaţa tipăriturilor faţă de tipografia eparhială, atât de necesară unei întreprinderi economice, salvând-o de la prăbuşire. În primăvara anului 1940, predă tipografia negrevată de nici o datorie, Mitropoliei Olteniei, înfiinţată în 7 noiembrie 1939, unde refuză să meargă, atât pentru durerea pricinuită de desfiinţarea, pe aceeaşi dată, a Episcopiei Râmnicului, cât şi pentru a nu se despărţi de preoţimea vâlceană, al cărei conducător era.

Preşedinte de societăţi cooperatiste,Director de bănci populare şi de cămine culturale

Ca director al Băncii populare şi preşedinte al Cooperativei din Băbeni a venit în sprijinul enoriaşilor săi, mai ales în anii de lipsuri, procurându-le la preţuri avantajoase cereale şi nutreţ pentru animale.

În anul 1929, la stăruinţa sa, a luat fiinţă Banca populară a preoţilor din judeţul Vâlcea, unică în felul ei la noi. A lucrat efectiv la redactarea statutelor şi a fost ales în comitetul de conducere al cestei bănci.

Zelos susţinător al acţiunilor Societăţii "Renaşterea", a conferenţiat deseori la reuniunile acesteia, cum a fost Congresul de la Turnu Severin, din anul 1930, unde a prezentat conferinţa despre "Cooperaţie şi Creştinism". La Congresul de la Craiova, din anul 1931, a fost ales membru în Comitetul Central al Societăţii "Renaşterea".

În calitate de preşedinte al Societăţii "Ajutorul" a preoţilor vâlceni, a achiziţionat cel mai frumos imobil din centrul oraşului Râmnicu Vâlcea, în care şi-au stabilit sediul Banca populară a preoţilor şi cântăreţilor, protoieria, căminul preoţesc, căminul cultural orăşenesc şi judeţean şi biblioteca acestuia. Iniţiativa a fost urmată şi de preoţii din alte părţi, încât în toate capitalele de judeţ din eparhie s-au înfiinţat societăţi cooperatiste preoţeşti.

În iunie 1942, ca preşedinte al preoţilor vâlceni, împreună cu prietenul său Mihail Roşianu, conducătorul învăţătorilor vâlceni, şi în unire cu preşedinţii asociaţilor profesorilor secundari şi cântăreţilor bisericeşti, a convocat într-o mare adunare pe toţi preoţii, învăţătorii, cântăreţii şi profesorii secundari din judeţul Vâlcea, pentru constituirea unei asociaţii culturale. Au participat la această adunare 760 de persoane. După dezbateri şi clarificări, s-a căzut de acord să se constituie o cooperativă de librărie, tipografie şi editură, cu denumirea "Înfrăţirea". S-a ales şi un consiliu de administraţie, avându-l ca preşedinte pe preotul Ioan Marina. În câteva luni s-au înscris 1250 de membri şi s-a adunat un capital suficient pentru a se cumpăra trei librării din Râmnicu Vâlcea şi alte trei librării dintre cele refugiate aici din pricina războiului (Cartea

Românească din Cernăuți, Librăria corpului didactic din Tecuci şi Librăria Mitropoliei Moldovei). Din fondurile cooperativei au fost subvenționate cancelariile protopopeşti, cancelaria Inspectoratului şcolar județean, căminul cultural orăşnenesc şi s-au acordat diferite ajutoare copiilor orfani de preoți, profesori, învățători şi cântăreți bisericeşti. Cooperativa a reprezentat cel mai viu exemplu de afirmare a spiritului de solidaritate a intelectualilor - preoți, profesori şi învățători - din satele şi oraşele județului Vâlcea.

În primăvara anului 1943, la cererea Primăriei orăşeneşti, a preluat conducerea căminului cultural "Constantin Brâncoveanu" din municpiul Râmnicul Vâlcea, pe care l-a organizat în patru secții, între care şi o Universitate populară, în cadru căreia au conferențiat profesori universitari din Bucureşti şi Sibiu şi membri ai Academiei Române. A mai înființat în cadrul căminului o bibliotecă cu peste 3000 de volume, pe care a pus-o la dispoziția cititorilor, precum şi o orchestră şi un cor, care au dat mai multe concerte în oraş, bine primite de locuitori. A condus acest cămin până în luna ianuarie anul 1945.

Prezență luminoasă în viața publicistică

Pe lângă lucrarea pastorală şi administrativ-gospodărească a desfăşurat şi o stăruitoare activitate publicistică, în calitate de colaborator la unele ziare şi reviste bisericeşti şi laice, unde a publicat diferite articole şi studii cu caracter bisericesc şi economic, făcând cunoscute inițiativele sale pentru înființarea de cooperative şi bănci populare şi alte asociații de interes obştesc.

A colaborat asiduu la cotidianul "Cuvântul" din Râmnicu Vâlcea şi la revista de cultură creştină "Renaşterea " din Craiova, unde a publicat, printre altele, "Cooperație şi Creştinism", care s-a tipărit şi în broşură. A fost prezent cu unele articole şi în revista literară "Floarea de Foc", din Bucureşti, întemeiată de scriitorul Sandu Tudor (viitorul ieroschimonah Daniil Tudor), unde colaborau scriitori de stânga ai vremii, precum Alexandru Sahia, Ion Călugăru sau Eugen Ionescu, alături de Mircea Vulcănescu, Constantin Noica şi Emil Cioran.

În anul 1938, în martie, împreună cu scriitorul Mihail Sadoveanu şi cu ziaristul Octav Livezeanu, a înființat revista "Muncă şi Voie Bună" pentru muncitori, cu apariție săptămânală, la început, iar mai târziu bilunară. Revista avea o pagină bisericească, intitulată "Pentru suflet", pe care a scris-o singur, până în septembrie 1939, când, datorită ocupațiilor sale la tipografia eparhială, a încredințat-o scriitorului Gala Galaction (Preotul Grigore Pişculescu).

Avea în manuscris, gata de tipărire, un istoric de 200 de pagini al Mănăstirii Govora, o dezvoltare a tezei sale de licență în teologie, şi o monografie a mănăstirii Bistrița, iar în curs de definitivare Viața Sfântului Grigorie Decapolitul.

Recunoscând roadele strădaniilor sale, depuse timp de 20 de ani de preoție, autoritățile eparhiale l-au cinstit cu toate rangurile bisericeşti (sachelar, iconom şi iconom stavrofor cu drept de a purta brâu roşu), iar preoții l-au ales în Consiliul Central al Asociației Generale a Clerului din România. Ministerul Cultelor, la propunerea Sfintei Mitropolii, i-a acordat răsplata "Meritul cultural clasa I pentru Biserică".

Din cele arătate mai sus rezultă că Părintele Ioan Marina nu era un preot simplu de sat, cum afirmă astăzi unii necunoscători, ci un preot de frunte al clerului vâlcean, bine cunoscut în toată Oltenia, la Bucureşti, şi mai departe în țară. Legat sufleteşte prin obârşie de păturile de jos, cărora le-a închinat cu dragoste şi dăruire toată viața şi munca sa, Părintele Ioan Marina avea strânse legături şi cu intelectualii vremii, în rândurile cărora, de asemenea, era cunoscut şi bine apreciat. Prin muncă fără contenire, prin voință hotărâtă, prin clarviziune şi realism, dublate de cinste, demnitate şi moralitate exemplară, el s-a înălțat în elita clerului de mir, din care s-au

recrutat arhierei de mare valoare ai Bisericii noastre. Nu avea adversari sau duşmani, ci era unanim socotit părintele celor necăjiţi şi oropsiţi şi sfătuitorul de bine al tuturor. Iubit şi stimat, era dorit şi aşteptat pretutindeni pentru curata mireasmă creştină desprinsă din vorba, din privirea şi din purtarea sa, ce vădea pe adevăratul apostol al lui Iisus Hristos.

Activitatea lui publicistică şi editorială

Patriarhul Justinian Marina a publicat 12 volume sub titlul semnificativ Apostolat social (Bucureşti, 1948-1976), cu toate pastoralele, cuvântările şi articolele sale.

S-au editat noi periodice bisericeşti ori şi-au continuat apariţia cele vechi:

"Biserica Ortodoxă Română" (din anul 1874)
"Ortodoxia"
"Studii Teologice"
"Glasul Bisericii" (a Mitropoliei Ungrovlahiei)
"Mitropolia Moldovei şi Sucevei"
"Mitropolia Ardealului"
"Mitropolia Olteniei"
"Mitropolia Banatului"

O serie de periodice editate de comunitățile ortodoxe române de peste hotare.

S-au reeditat:Biblia sinodală, în două ediții (1968 şi 1975); Noul Testament, toate cărțile de cult, fiecare în mai multe edițiiaproape toate manualele necesare pentru învățământul teologic superior şi seminarial, o serie de lucrări cu caracter teologic, istoric, scrise de ierarhi, profesori de teologie, preoți, sau teze de doctorat.(Cf. http://patriarh.ro/Justinian/actpublicistica.php - 29.08.2016).

Arhiereu Vicar şi Mitropolit la Iaşi

Mai mult decât în alte provincii ale țării, cel de-al doilea război mondial lăsase peste tot în Moldova răni adânci, vizibile în ruine, devastări, mizerie socială. Eparhiile Moldovei erau şi ele dezorganizate economic şi administrativ. Se cerea o vastă operă de reconstrucţie morală şi materială, printr-o strictă chivernisire a resurselor şi totală dăruire a celor angrenați în acest efort. Mitropolitul Moldovei Irineu Mihălcescu, ales în scaun la 29 noiembrie 1939, era suferind şi avea neapărată nevoie de o persoană tânără, energică şi capabilă care să-l ajute la refacerea eparhiei, din toate punctele de vedere. Arhierul-vicar Valeriu Moglan Botoşeneanul, om înaintat în vârstă, abia putea face față administrației Spiridoniei din Iaşi, unde, potrivit actului de fundaţiune, nu putea fi delegat decât vicarul-arhiereu.

Pe acest temei, în primăvara anului 1945, Mitropolitul Irineu Mihălcescu a cerut stăruitor Ministerului Cultelor să înființeze un al doilea post de Arhiereu-vicar la Mitropolia Moldovei. Aprobându-se cererea, Mitropolitul Irineu, în calitate de chiriarh şi eparhiot al locului, a recomandat Sfântului Sinod să aprobe alegerea în acest post a Părintelui Ioan Marina, de la biserica Sfântul Gheorghe din municpiul Râmnicul Vâlcea, văduv prin decesul soției de aproape zece ani, pe care-l cunoştea bine de când l-a avut student şi din timpul cât a păstorit ca locotenent de Episcop la Râmnic şi apoi de Mitropolit la Craiova, apelând deseori, în chestiunile cele mai grele ale eparhiei, la sprijinul său energie şi înțelept. În propunerea înaintată Sfântului Sinod, marele teolog şi cărturar Irineu Mihălcescu - Mitropolitul Moldovei, îl caracteriza astfel pe Părintele Ioan Marina: "Este un preot cu o cultură superioară, plin de energie, un excelent

gospodar, un om de inițiativă şi un spirit organizatoric, cum puțini oameni am cunoscut în viața mea. În Mitropolia Olteniei este cel mai respectat, cel mai stimat şi mai iubit de toată lumea, pentru cinstea şi înțelepciunea sa. Este singurul om pe care-l socotesc capabil să facă față situației în care se găseşte Sfânta Mitropolie a Moldovei în aceste grele împrejurări".

Luând act de propunerea Mitropolitului Irineu, Sfântul Sinod, în şedința sa din 30 iulie 1945, în urma cercetării şi examinării canonice, a aprobat alegerea preotului Ioan Marina în cel de-al doilea post de Arhireu-vicar, nou înființat, la Mitropolia Moldovei, şi i-a acordat rangul ierarhic de Arhiereu, cu titulatura de Vasluianul.

După emiterea Decretului de confirmare a alegerii, în ziua de 11 august 1945 a fost tuns în monahism, la Mânăstirea Cetățuia, când a primit patronimicul Justinian, făcându-i-se şi hirotesia în treapta de Arhimandrit.

În aceeaşi zi, în Catedrala Mitropolitană, la slujba Vecerniei, s-a săvârşit ipopsifierea Arhimandritului Justinian Marina.

Hirotonia în arhiereu a avut loc Duminică, 12 august 1945, în Catedrala Mitropolitană din Iaşi, în cadrul slujbei Sfintei Liturghii, şi a fost săvârşită de Mitropolitul Irineu Mihălcescu, împreună cu Episcopul Antim Nica şi Arhierul Valeriu Moglan.

În cuvântarea rostită după hirotonie, noul Arhiereu-vicar al Mitropoliei Moldovei şi Sucevei, Justinian Vasluianul, spunea: "Nu am altă rugăciune către Dumnezeu, în aceste solemne momente, decât să-mi dea milă, putere, înțelepciune şi mai ales har pentru ca acolo unde este îndoială eu să seamăn credință, acolo unde este întristare să seamăn bucurie, acolo unde este disperare să seamăn nădejde, acolo unde este ceartă să seamăn pace, acolo unde este ură să seamăn iubire şi acolo unde este întuneric să seamăn mereu lumină".

Înaintat în vârstă şi cu sănătatea zdruncinată, la 16 august 1947, Mitropolitul Irineu Mihălcescu s-a retras din scaun şi Patriarhul Nicodim Munteanu l-a numit locțiitor, până la alegerea titularului, pe Arhiereul-vicar Justinian Vasluianul.

Întrunit la Bucureşti, în ziua de 19 noiembrie 1947, sub preşedinția Mitropolitului Nicolae Bălan al Ardealului, în absența Patriarhului Nicodim Munteanu, care îşi căuta alinarea suferințelor trupeşti sub îngrijirea medicilor în clima de la Mănăstirea Neamț, Colegiul Electoral Bisericesc a ales Arhiepiscop al Iaşilor şi Mitropolit al Moldovei pe Arhiereul Justinian Marina, care se arătase vrednic de acest scaun prin roadele strădaniilor sale în anii de lucrare ca arhiereu-vicar.

Nou alesul Mitropolit al Moldovei, Justinian Marina, mărturisea în fața membrilor Colegiului Electoral: "Primesc însărcinarea grea pe care mi-o încredințați astăzi ca pe o poruncă de sus. Şi o primesc cu nădejdea, mai ales, că mi se dă prilejul să-mi continui mai temeinic munca mea în eparhia unde am activat doi ani. Ținând seama de împrejurarea specială în care se găseşte Moldova, după un război atât de nimicitor, urmat de o secetă cumplită, activitatea noastră va fi pusă în slujba renaşterii spirituale, morale şi materiale a poporului credincios din această parte de țară".

După primirea investiturii, la 22 decembrie 1947, a fost instalat în scaun la 28 decembrie, acelaşi an, în Catedrala Mitropolitană din Iaşi, în cadrul slujbei Sfintei Liturghii, săvârşită de un sobor de arhierei, de preoți şi diaconi, în prezența membrilor Sfântului Sinod, a reprezentanților autorităților de stat centrale şi locale, a numeroşi clerici şi credincioşi.

La sfârşitul ceremoniei de instalare, Mitropolitul Justinian Marina s-a adresat celor prezenți în Catedrală, spunând, între altele: "Biserica este tot mai mult chemată - de vremuri şi de oameni - să purifice, să înnoiască şi să înnobileze viața omenească, să aducă în viața socială duhul păcii şi al înfrățirii, duhul slujirii şi al jertfelniciei, propovăduind tuturor munca paşnică,

cinstea, dreptatea şi omenia; este chemată să împuternicească sufletul românesc cu tăria iubirii, a solidarității şi a unirii". Şi a adăugat: "Avem multe de înfăptuit. Ținta noastră de seamă trebuie să fie însă păstorirea spirituală, diriguirea şi vindecarea sufletească, luminarea conştiințelor prin înlăturarea confuziei care domneşte în lume, împăciuirea oamenilor prin dezvoltarea spiritului de solidaritate socială, prin stimularea sentimentelor nobile şi prin dezvoltarea dragostei de aproapele nostru".

Om al realităților concrete, punctuale şi practice

În cei trei ani cât a păstorit ca Arhiereu - vicar şi apoi Mitropolit al Moldovei şi Sucevei şi-a închinat toată energia şi puterea sa de muncă refacerii eparhiei, crunt lovită de război şi pârjolită de secetă. Şi-a îndreptat privirile, mai întâi, către sectorul economic de la Centrul Eparhial, pe care l-a reorganizat, bine ştiind că reconstrucția nu se face cu apeluri şi cuvântări patetice, ci prin buna chivernisire a banului public şi controlul riguros al tuturor resurselor, iar celorlalte sectoare administrativ şi cultural - le-a stabilit programe clare de lucru şi cu termene precise.

Dintru început, a restaurat Catedrala şi Reşedința Mitropolitană, precum şi imobilele alăturate, care fuseseră ciuruite de gloanțe şi de schije, încât rămăseseră fără geamuri, cu zidurile crăpate şi cu găuri în acoperiş, dar şi cu inventarul răvăşit şi în parte pierdut. Le-a refăcut pe toate, completând pe rând lipsurile existente, şi le-a adus în bună stare de funcționare, inclusiv fabrica eparhială de lumânări, care aproape că îşi încetase activitatea în anii războiului.

Totodată, a completat cu călugări tineri şi destoinici personalul slujitor al Catedralei Mitropolitane şi l-a organizat într-o obşte monahală, dându-i şi un stareț, pe Părintele Arhimandrit Teoctist Arăpaşu.

Pentru reclădirea bisericilor ruinate de bombardament, peste 70 în toată eparhia, a chemat clerul de mir la muncă intensă.

Cu sprijinul comitetelor parohiale, peste tot s-au recrutat brațe de muncă şi prin colecte de la credincioşi s-au adunat fonduri şi materiale de construcție. În numai doi ani s-au refăcut şi redeschis toate bisericile avariate.

De asemenea, a înviorat viața din mănăstirile Moldovei, mobilizând călugării la lucrări gospodăreşti.

A reactivat conferințele preoțeşti, făcând din ele un mijloc eficace de implicare a clerului în lucrarea de stârpire a relelor care surpau la temelia dreptei credințe, de întărire a vieții religioase şi de călăuzire a ei pe calea lui Iisus Hristos.

Pentru promovarea culturii în popor, a înființat cămine culturale şi a mobilizat preoții, alături de învățători, la răspândirea învățăturilor folositoare. A înființat Universități populare în cadrul acestor cămine. A reorganizat Societatea "Ajutorul" a clerului din Mitropolie, a cărei activitate lâncezise, şi a chemat preoții să se înjuge la munca de folos obştesc şi la dobândirea de mijloace pentru refacerea satelor şi oraşelor pustiite de boli, de secetă şi de foamete.

Seceta cumplită din anii 1946-1947, care pârjolise ogoarele Moldovei, adăugându-se mizeriei lăsate de război, pusese la grea încercare sufletele credincioşilor.

Pentru mângâierea lor, vlădica Justinian a încuviințat ca racla cu moaştele Sfintei Cuvioase Paraschiva să facă acea călătorie unică de când se află la Iaşi, străbătând satele pustiite de secetă ale județelor Iaşi, Vaslui, Roman, Bacău, Putna, Piatra Neamț, Fălticeni şi Botoşani, adică aproape toată Moldova. Ploile abundente care au însoțit procesiunea, adăpând pământul şi făcând să crească iarba şi să rodească bucatele, au adus mare bucurie în sufletele credincioşilor,

întărindu-le credința în Dumnezeu, că nu i-a uitat. Ofrandele adunate cu acest prilej de soborul de preoți şi diaconi care au însoțit racla cu sfintele moaşte, în frunte cu Părintele Arhimandrit Teoctist - conducătorul procesiunii, au fost împărțite după chibzuința vlădicii Justinian la orfani, văduve şi invalizi, la cantine şcolare, biserici în construcție şi la mănăstiri pentru hrana bolnavilor şi a călugărilor bătrâni şi neputincioşi. Primindu-le, acestora nu le venea să creadă, şi cu lacrimi în ochi mulțumeau Părintelui Mitropolit Justinian.

După secetă, a urmat iarna grea a anului 1947, gerul năpraznic înghețând vetrele cantinelor, sobele şcolilor şi ale spitalelor, casele celor necăjiți. Lemne erau în pădure, dar lipseau mijloacele de a le transporta la cei în suferință, altă consecință a războiului, care a distrus parcul de maşini. Vlădica Justinian Marina a găsit soluția. Un tractor cu două sănii mari trase după el a împlinit această lipsă, cărând tone de lemne de foc acolo unde era de trebuință. Mult timp după aceea s-a vorbit în Moldova de tractorul cu lemne al părintelui Justinian.

Părintele necăjiților şi tătăl orfanilor

Marea problemă a Moldovei acelor ani era ocrotirea copiilor, îndeosebi a celor orfani, ajutorarea văduvelor, invalizilor, foştilor prizonieri şi deportați scăpați din lagăre şi refacerea gospodăriilor distruse de război.

Pentru a spijini această vastă operă de asistență socială, Mitropolitul Justinian Marina a străbătut săptămâni de-a rândul, zi şi noapte, eparhia şi a stat de vorbă cu preoții la fața locului, mobilizându-i în lucrarea de salvare a copiilor, mai ales, viitorul țării şi al Bisericii strămoşeşti.

Implicându-se direct în ocrotirea copiilor rămaşi fără părinți de pe urma războiului, a foametei şi a bolilor, Mitropolitul Justinian a constituit în toate parohiile, sub conducerea preoților, comitete speciale cu misiunea de a strânge ofrande şi a colabora cu instituțiile de asistență socială ale statului, îndeosebi Crucea Roşie şi Apărarea Patriotică.

Totodată, a înființat orfelinate şi cămine în tot cuprinsul eparhiei, întreținute de parohii. Unele au funcționat şi în mânăstiri, la Agafton şi Văratec, pentru fete şi la Neamț pentru băieți. Câteva mii de copii orfani au găsit aici adăpost, hrană şi îmbrăcăminte.

Prin grija Bisericii, unii orfani au fost plasați în familii creştine, spre creştere şi îngrijire. Preoții înşişi, la îndemnul Ierarhului şi Arhiereului Justinian Marina, au primit copii orfani în familiile lor şi au donat sume de bani la colectele care se făceau pentru sprijinirea orfelinatelor.

La inițiativa şi cu participarea directă a Părintelui Mitropolit Justinian s-au înființat cantine pentru copiii, elevii şi studenții săraci, care au funcționat până la redresarea economică. În acelaşi timp, s-au dat ajutoare masive altor înjghebări asemănătoare promovate de Crucea Roşie şi de Apărarea Patriotică sau din inițiativa privată, cum au fost cele de la Piatra Neamț, Roman şi Bacău, preoții implicându-se direct în sprijinirea lor.

Revista "Mitropolia Moldovei" din acei ani reproduce zeci de rapoarte ale protopopilor şi preoților din eparhie despre sumele colectate şi numărul copiilor care au beneficiat de ele. În numărul din ianuarie 1946 al revistei, de pildă, aflăm despre frumoasa inițiativă a slujitorilor Catedralei Mitropolitane care au donat 55.715 lei şi au cerut binecuvântare de la arhiereu să delege pe Părintele Arhimandrit Teoctist Arăpaşu ca să predea această sumă orfelinatului din Iaşi. Părintele Mitropolit Justinian a mulțumit donatorilor şi a completat diferența până la suma de 60.000 lei, alăturându-şi obolul personal la cel al cuvioşilor părinți.

Între alte măsuri, Crucea Roşie, Apărarea Patriotică şi alte organizații de asistență socială stabiliseră ca un număr de copii săraci din Moldova să fie dați spre întreținere, pe durata secetei, unor familii creştine din alte județe ale țării, mai puțin lovite de calamitățile războiului. Dar

părinții lor nu se înduplecau să-i lase, temându-se că nu se vor mai întoarce, cu toate că, ținându-i acasă, riscau ca ei să fie răpuşi de foame şi de boli, cum s-a întâmplat în multe cazuri, nu numai cu copii, ci şi cu adulți şi bătrâni. S-a făcut apel la ajutorul Bisericii. Mitropolitul Justinian a cerut preoților să se pună chezaşi în fața părinților pentru copiii lor dați spre îngrijire prin aceste organizații. Sătenii, mai ales, au prins curaj şi şi-au lăsat copiii să plece spre locurile de ocrotire. A fost şi aceasta o cale de salvare a vieții multor copii din Moldova.

Prin grija vlădicii Justinian, studenților săraci li s-a oferit pe timpul vacanțelor, de Paşti şi de Crăciun, loc de cazare, hrană şi îmbrăcăminte în mănăstirile eparhiei, pentru a-şi pregăti examenele. Le-au fost destinate mănăstirile Durău, Bistrița, Horaița, Slatina, Răsca şi Vorona, pentru studenți, şi Agapia, Văratec şi Agafton pentru studente. Au beneficiat de aceste înlesniri câteva sute de studenți şi studente.

O atenție specială s-a acordat elevilor seminarului eparhial, asigurându-li-se hrană şi îmbrăcăminte, iar celor săraci li s-au achitat taxele de la bugetul eparhiei.

De acelaşi tratament s-a bucurat şi şcoala de cântăreți bisericeşti, unde s-a amenajat şi un internat, care lipsea, dotat cu toate cele necesare.

Copiii, elevii şi studenții Moldovei acelor ani, cărora nu o dată le-a oferit personal hrană şi îmbrăcăminte, cărți şi rechizite şcolare, nu l-au uitat pe Părintele lor Mitropolit Justinian. Mulți dintre ei, ajungând mai târziu medici, ingineri, profesori, ori de câte ori aveau prilejul, vorbeau cu dragoste şi cu emoție despre Părintele orfanilor.

Patriarh al României

La 27 februarie 1948, într-un moment când se întrezăreau prefaceri adânci în țară şi în lume, Patriarhul Nicodim Munteanu a trecut la cele veşnice, în vârstă de 83 de ani, lăsând vacant scaunul de Arhiepiscop al Bucureştilor, Mitropolit al Ungrovlahiei şi Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Vremurile care se prefigurau grele şi nesigure covârşeau răspunderea celui ce urma să succeadă în acest scaun, pentru că Biserica avea acum nevoie de o minte lucidă şi pătrunzătoare, de un spirit organizator, care să ştie s-o călăuzească în zorile încă cețoase ale viitorului şi să-i asigure o viață normală. Se cerea deci un om tânăr, devotat Evangheliei şi Neamului, apt pentru mlădieri şi, la nevoie, suficient de dârz şi energic pentru a fi scut şi pavăză Bisericii, ca ea să-şi împlinească misiunea sfântă în viață credincioşilor.

Conştientizând povara răspunderii pe care trebuia să şi-o asume cel chemat la această grea slujire, Marele Colegiu Electoral Bisericesc, întrunit în capitala țării, la 24 mai 1948, a ales Arhiepiscop al Bucureştilor, Mitropolit al Ungrovlahiei şi Patriarh al României pe Mitropolitul Moldovei şi Sucevei Justinian Marina, "care s-a arătat vrednic prin statornicia sa în dreapta credință, prin lucrarea fără preget în slujirile sale de până acum, printr-o muncă rodnică în folosul poporului şi al Bisericii, printr-o blândețe părintească îndeajuns de cunoscută, dând întru îndeplinirea tuturor însărcinărilor şi vredniciilor la care a fost chemat dovezi de neclintită ascultare față de Sfântul Sinod şi de supunere față de legile țării" (din Gramata Sinodală de instalare).

Luând pe umerii săi viguroşi greutatea acestei înalte răspunderi, Patriarhul Justinian Marina anunța pe scurt, în următorii termeni, în fața membrilor Colegiului Electoral, punctele principale ale programului pe care înțelegea să-l pună în aplicare: "Cel dintâi şi cel mai de seamă lucru pe care îl voi avea de făcut, în hotarul tradițiilor noastre bisericeşti, este păstrarea credinței, care în decursul istoriei s-a arătat a fi o piatră de temelie tare...

Deoarece credința noastră ortodoxă nu va putea să fie în sânul poporului nostru vie, energică şi rodnică prin fapte de dragoste, de pace şi de sfințenie, decât printr-un cler pregătit, plin de demnitate şi devotat cu sufletul şi cu mintea chemării sale sfinte, pregătirea cât mai bună a clerului va fi una din grijile de căpetenie ale sarcinii mele patriarhiceşti. Crescut în învățăturile şi predaniile Sfintei noastre Biserici Ortodoxe, care de la început a respins şovinismul şi prozelitismul ca pe nişte lucruri care nu sunt potrivite cu duhul creştin, vom avea inima larg deschisă pentru celelalte confesiuni din țara noastră.

De asemenea, vom întinde mâna iubirii şi prieteniei în Iisus Hristos tuturor Bisericilor ortodoxe surori întru ecumenicitate, luptând pentru înflorirea Ortodoxiei care zideşte şi întăreşte popoarele"...(Cf. Alexandru M. Popovici - http://www.ftoub.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=590&Itemid=257/www.manastirearaduvoda.ro – 15.04.2014/29.08.2016).

În loc de Epilog - Despre testamentul Patriarhului României Iustinian Marina

Cu toate că la 26 martie 2017 se împlinesc 40 de ani de la trecerea la cele veşnice a celui de-al treilea Patriarh al României - Patriarhul Justinian Marina, în pofida vremii trecute, se pare că pasiunile pe care personalitatea sa le stârneşte în conştiința multora au rămas neschimbate, semn limpede că Părintele Patriarh Justinian Marina nu a fost un om oarecare.

Din contră, efigia sa tinde să fie conturată în tuşe groase, ca întruchipare a unor virtuți, respectiv defecte. Patriarhul Justinian a stârnit deopotrivă sentimente de dragoste şi fidelitate fără limite, dar şi sentimente de ură viscerală.

Dacă susținătorii săi tind să-i confere lui aura de erou salvator al Ortodoxiei româneşti, detractorii de ieri şi de azi doresc, cu orice preț, să-l transforme în însăşi încarnarea slugărniciei față de regimul comunist. Cum s-a raportat la toate acestea Patriarhul? Un răspuns îl putem afla din testamentul său.

Medicul George Stan, care i-a fost aproape Patriarhului Justinian Marina în multe clipe, îşi aminteşte că Patriarhul obişnuia să-i povestească "lucruri foarte interesante despre Biserica şi neamul nostru". Într-o zi, impresionat de cele auzite, medicul i-a spus: "Prea Fericirea Voastră, eu cred că ar fi nemaipomenit să scrieți tot ceea ce îmi povestiți mie, pentru că multă lume ar dori să ştie ceea ce îmi spuneți mie. Atunci, s-a oprit din mers şi mi-a zis plin de tristețe: "Doctore, dacă nu poți să spui tot ceea ce ştii, mai bine nu scrii. Dumneata ştii bine că ceea ce-ți spun eu nu poate fi publicat din cauza cenzurii"."

Din cauza multelor lucruri nespuse şi nescrise, activitatea Patriarhului Justinian Marina a fost adesea rău înțeleasă şi greşit judecată. Este "meritul" agenților Securității că au consemnat în dosarele lor măcar o parte din acele fapte care ne ajută să conturăm Patriarhului Justinian un portret mai aproape de realitate.

În aceste dosare există consemnat chiar şi faptul că Patriarhul Justinian era perfect conştient de situația extrem de delicată în care se afla. Cu umor amar, el arăta apropiaților că este atacat permanent de cei din exil, însă, în egală măsură, este urmărit de comuniştii cu care, chipurile, ar fi prieten. "Să înnebuneşti, nu alta!", spunea Patriarhul, iar situația era într-adevăr de aşa natură încât să te facă să-ți pierzi mințile.

Despre un testament mărturie

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române Justinian Marina, cu claritatea, limpezimea şi simțul realității de care a dat dovadă de fiecare dată, nu s-a lăsat intimidat de aceste lucruri. Însă,

inevitabil, o viață trăită sub presiune permanentă nu putea să nu-şi pună amprenta asupra sănătății.

În ultimii ani de viață, Patriarhul Justinian a suferit de diabet şi de grave probleme cardiace. Simțind că oricând poate veni sfârşitul, Părintele Patriarh s-a îngrijit să lase totul în bună rânduială.

De asemenea, a dorit ca, măcar după moarte, oamenii să-l înțeleagă şi să nu-l judece după aparențe. Din acest motiv, el a redactat un voluminos "testament", actualizat şi reasumat de mai multe ori, în care a dorit să transmită "celor de față şi viitori" ce a încercat şi ce a reuşit să facă în calitate de Patriarh al României: "Fiind cuprins de neputință şi bătrânețe şi din zi în zi slăbind cu trupul, m-am gândit să scriu acest duhovnicesc testament prin care să facă cunoscut acelora care vor voi, după sfârşitul meu, să caute avere în chilia mea, să nu se mai ostenească în zadar, nici să-i ispitească pe cei ce m-au slujit, ca să afle bogăția mea sau comoara pe care am adunat-o ca patriarh în cei peste douăzeci şi cinci de ani de patriarhat. N-am adunat aur şi argint, nici bijuterii sau pietre scumpe, fiindcă niciodată nu mi-am pus nădejdea în ele, ci totdeauna mi-am pus nădejdea în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, care niciodată nu m-a părăsit."

Pentru un "vândut" al comuniştilor, aşa cum îl considerau unii, această încredere şi lăsare în voia lui Dumnezeu ar părea de neimaginat. Însă insistă extraordinar în testamentul său pe ideea providenței divine şi pe faptul că el, ca om, preot şi patriarh, se află înaintea lui Dumnezeu, căruia trebuie să-i dea socoteală. "M-am sârguit să păşesc pe căile mântuirii", spune Patriarhul Justinian, sugerând smerit ceea ce apropiații lui au spus de multe ori, anume că a fost un rugător în adevăratul sens al cuvântului, condiția de slujitor al Domnului fiind deplin asumată şi nu doar o atitudine teatrală.

Despre ghidul Patriarhului

Citind Sfânta Scriptură şi Sfinții Părinți, şi încercând să acționeze "potrivit cu duhul lor", Părintele Patriarh Justinian Marina a căutat de-a lungul vieții să ducă la îndeplinire un program pentru Biserică, nava mântuirii noastre, pe care-l ilustrează în testament prin diferite fapte ale sale, consemnate "nu spre lauda omenească, ci ca să pot ruga cu toată căldura sufletului meu pe urmaşii mei ca cele neîmplinite în Biserica lui Dumnezeu din România să se împlinească şi să se desăvârşească".

Trei sunt țintele acestui program, aşa cum reies din textul testamentului: păstrarea unității în duh a Bisericii; creşterea şi formarea în Duhul lui Dumnezeu a clerului şi credincioşilor; dezvoltarea laturii văzute a activității Bisericii, sub raport social, economic şi edilitar.

"Ca toți să fie una", sunt cuvintele pe care Patriarhul Justinian le-a folosit adesea, însă în testamentul său el ne arată că această unitate nu trebuie să fie una acaparatoare, cantitativă, ci o unitate organică, de natură spirituală, pe care oamenii Bisericii au datoria să o apere cu orice preț. Acest lucru poate fi realizat de oameni cu credință adevărată în Dumnezeu şi buni cunoscători ai învățăturilor Bisericii.

De aceea, Patriarhul Justinian Marina, care niciodată nu a văzut o contradicție fundamentală între credință şi cultură, a căutat să le promoveze pe amândouă. Oamenii duhovniceşti şi învățați au avut permanent uşa deschisă din partea patriarhului, deoarece aceştia erau considerați adevărate "biserici vii" din care ceilalți vor avea ce învăța. Împreună cu aceştia, patriarhul a luptat din greu pentru dezvoltarea învățământului teologic, sub toate aspectele presupuse de acesta, a desfăşurat o activitate editorială impresionantă, insistând pe publicarea Sfintei Scripturi şi a cărților bisericeşti necesare în cultul divin, a stimulat viața monahală şi a

dinamizat activitatea parohială. Sunt lucruri care reies din înşirările seci ale testamentului, care însă, din timp în timp, se "încălzesc"brusc, printr-un îndemn ca acesta: "Las urmaşilor mei aceste patru biblioteci (din Bucureşti), cu sfatul de a păstra în întregime fondul actual, de a continua procurarea de noi cărţi şi de a păstra în bune condiţii localurile seminariilor şi ale institutelor teologice universitare".

Trupul Patriarhului, scut, pavăzăşi armură pentru trupul Bisericii

Această preocupare pentru educaţia celor tineri l-a făcut pe ierarh ca, în final, să aleagă locul de veci în Mănăstirea "Radu Vodă" din centrul capitalei, pe care cu greu a salvat-o din ghearele comuniste şi a transformat-o în strălucitul seminar care funcţionează şi astăzi. Personal a vegheat la restaurarea strălucitului complex arhitectural şi tot el este cel care a rânduit ca Biserica "Radu Vodă" să fie paraclisul Seminarului Teologic, iar reşedinţa Episcopului-vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor să se afle în incinta mănăstirii. Îngroparea sa acolo a însemnat simbolic şi o zidire a sa, precum Ana lui Manole, ca o garanţie că ansamblul arhitectonic va rămâne al Bisericii.

Pasajul în care Patriarhul vorbeşte de locul său de veci este de o rară frumuseţe: "Aşadar, şi eu, …, fiind supus, ca om, legii muritorilor şi, prin urmare, aşteptându-mi mutarea din această lume vremelnică, am chibzuit că este bine să-mi pregătesc şi locul de odihnă pentru neodihnitul meu trup - ca să nu fie aceasta o povară pentru urmaşul meu. Văzând că un nou mormânt lângă cele două ale celor doi patriarhi predecesori ar strâmtora locul pentru credincioşi în catedrală, şi găsind un loc liber în biserica Mănăstirii "Radu Vodă" din Bucureşti, …am rânduit pe cheltuiala mea lucrările de amenajare al acestui loc pentru îngropăciune".

Despre trista lună martie a anului 1977

Mormântul şi-a primit în cele din urmă trupul la sfârşitul lunii martie 1977. Încă din luna februarie 1977, Părintele Patriarh Justinian a fost internat la spitalul Elias, din cauza problemelor de sănătate. Deoarece părea că se întremase, în dimineaţa zilei de 26 martie 1977 s-a hotărât externarea sa. De la spital urma să-l ia cu o maşină fiul său, doctorul Ovidiu Marina. Între timp a avut loc catastrofalul cutremur din 4 martie 1977, care a afectat şi numeroase biserici şi care a făcut foarte multe victime inclusiv printre preoţi, studenţi teologi şi seminarişti.

Pentru a-l proteja, nimeni nu i-a spus Patriarhului de consecinţele cutremurului.

De aceea, când a ieşit cu maşina pe poarta spitalului, dărâmăturile dezolante ale clădirilor avariate l-au impresionat profund. N-a apucat să parcurgă decât câteva sute de metri. Mai târziu, Ovidiu Marina a mărturisit că, în faţa dezastrului din Piaţa Victoriei, Patriarhul a întrebat doar atât: "Dar ce s-o fi întâmplat oare cu bisericile mele?", după care şi-a dat ultima suflare. Revenirea de urgenţă la spital nu a mai rezolvat nimic.

Abia în ziua de 29 martie 1977 trupul neînsufleţit a fost adus în Catedrala Patriarhală, înmormântarea având loc pe 31 martie 1977 în prezenţa a mii de credincioşi, care au simţit că în acel moment îşi duceau pe ultimul drum pe propriul părinte.

(Cf. George Enache - http://ziarullumina.ro/testamentul-patriarhului-justinian-31723.html - 26.03.2010/29.08.2016).

Dumnezeu să-l ierte, să-l aşeze cu drepţii şi să-l numere cu sfinţii Săi!Veşnică să-i fie amintirea şi pomenirea, din neam în neam! Amin!...

Câteva surse, recomandări, indicii şi referințe bio – bibliografice:

1."Patriarhul Justinian, Mărturii, fapte şi adevăr", Pr. Icon Stavr. Constantin Pârvu - Vicar Administrativ Patriarhal, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2005
2. "Părintele Patriarh Justinian Marina" - carte scrisă de doctorul George Stan, acela care a fost "medic personal" - vreme de peste 15 ani, Editura IBMBOR, Bucureşti, 2003
3. Patriarhul Justinian Marina - un apostol al bisericii şi al neamului românesc,Gheorghe Vasilescu, Almanah Bisericesc, Sfânta Arhiepiscopie a Bucureştilor, 2001
4. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Patru trepte în cei 60 de ani de patriarhat ortodox român, vol. "Alte file de calendar de inimă românească", Sibiu 1988, p. 44-69 (cuvântare ţinută în Sala Sinodală din Palatul Patriarhal din Bucureşti în ziua de 29 septembrie 1985)
5. Volumul Douăzeci de ani din viața Bisericii Ortodoxe Române. La a XX-a aniversare a înscăunării Prea Fericitului Patriarh Justinian, Bucureşti, 1968, 642 p. (sunt studii extrase din revistele: BOR, an. LXXXVII, 1968, nr. 6, p. 725-773; ST, an. XX, 1968, nr. 5-6, p. 327-483"Ortodoxia", an. XX, 1968, nr. 2, p. 189-275
6. Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Clujului, Amintiri despre Patriarhul Justinian, Biserica în Misiune, Patriarhia Română la ceas aniversar, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2005, p. 524-551.
Articole omagiale din revistele mitropolitane:
1. Pr. Prof. Univ. Dr. Liviu Stan, Legislația Bisericii Ortodoxe Române în timpul arhipăstoririi Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, p. 171 -188 (şi în "Ortodoxia", an. XX, 1968, nr. 2, p. 176-296)
2. Pr. Prof. Univ. Dr. Liviu Stan, Canonizarea sfinților români, p. 189-199 (şi în BOR, an. LXXXVI, 1968, nr. 6, p. 725-735)
3. Pr. Prof. Alexandru Ciurea, Strădanii şi înfăptuiri în domeniul artei religioase, p. 200-214 (şi în BOR, an. LXXXVI, 1968, nr. 6, p. 736-750)
4. Teodor N. Manolache, Note pe filele calendarului celor 20 de ani de arhipăstorie a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, p. 473-561
5. Prof. Iorgu Ivan, Organizarea si administrarea Bisericii Ortodoxe Române în ultimii 50 de ani (1925- I975),în BOR, an. XCIII, 1975, nr. 11 - 12, p. 1406-1420
6. Pr. Prof. Univ. Dr. Ene Branişte, Tiparul şi cartea bisericească în cei 50 de ani de patriarhat (1925-1975), în BOR, an. XCIII, 1975, nr. 11-12, p. 1421-1452
7. Pr. Prof. Univ. Dr. Mircea Păcurariu, Cultura teologică ortodoxă românească între anii 1925-1975,în ST, an. XXVII, 1975, nr. 9-10, p. 670-686
8. Pr. Prof. Univ. Dr. Isidor Todoran, Relațiile Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte Biserici în ultimii 50 de ani, în "Ortodoxia", an. XXVII, 1975, nr. 4, p. 560- 585
9. Dr. Antonie Plămădeală – Mitropolitul Ardealului, Ecumenism şi relații externe bisericeşti, 1944-1970, în "Ortodoxia", an. XXXII, 1980, nr. 1, p. 159-170
10. Pr. Prof. Univ. Dr. Mircea Păcurariu, Istoria Bisericii Ortodoxe Române, vol. III, Bucureşti, 1981, p. 461-512 (ed. a II-a, Bucureşti, 1994, p. 481-523).

Dr. Stelian Gomboş

https://steliangombos.wordpress.com/